

Corresponding author / Адреса для кореспонденції

Makarenko Olha Volodymyrivna / Макаренко Ольга Володимирівна

Dnipro State Medical University / Дніпровський державний медичний університет

Ukraine, 49044, Dnipro, 9 Volodymyra Vernadskoho str. / Адреса: Україна, 49044, м. Дніпро, вул. Володимира Вернадського 9

Tel.: +380975084687 / Тел.: +380975084687

E-mail: olgamakarenko977@gmail.com

A – Work concept and design, B – Data collection and analysis, C – Responsibility for statistical analysis, D – Writing the article, E – Critical review, F – Final approval of the article / A – концепція роботи та дизайн, B – збір та аналіз даних, C – відповідальність за статичний аналіз, D – написання статті, E – критичний огляд, F – остаточне затвердження статті.

Received 19.02.2025 / Стаття надійшла 19.02.2025 року
Accepted 01.05.2025 / Стаття прийнята до друку 01.05.2025 року

DOI 10.29254/2077-4214-2025-2-177-452-464

UDC 340.13:614.2:614.253.8-057.36"364"

Korneta O. M.

ANALYSIS OF THE REGULATORY FRAMEWORK FOR PROVIDING MEDICAL CARE TO MILITARY PERSONNEL AND CIVILIANS DURING WARTIME

Poltava State Medical University (Poltava, Ukraine)

yaryna.ua@gmail.com

The regulatory framework adapts to the changes that are taking place. Therefore, it was important to conduct an analysis of government documents related to medical care.

The aim of the study was to study the completeness of the regulatory framework for the main processes of providing medical care in Ukraine in wartime.

Research of the Laws of Ukraine, Resolutions of the Cabinet of Ministers, orders of the Ministry of Health, the Ministry of Internal Affairs, the Ministry of Defense of Ukraine before the beginning of the Russian military invasion of Ukraine and to the present day, using the method of content analysis: from all orders, only those that related to the organization of healthcare in wartime were selected. To analyze the issuance of orders, official information resources of the media, the website of the Government Contact Center, the Cabinet of Ministers of Ukraine, the Ministry of Health, the Ministry of Internal Affairs, and the Ministry of Defense were analyzed.

The provision of medical care to military personnel is regulated by the laws of Ukraine. Current legislation regulates the provision of inpatient emergency medical care, the creation and activities of a military medical commission, the distribution of roles in the performance of duties.

Thus, the provision of medical care to military personnel is legally regulated and includes various aspects of its provision: inpatient, emergency care, the activities of a military medical commission, the distribution of roles in the performance of duties.

Key words: legislation, war, organization of medical care.

Connection of the publication with planned research works.

The work was carried out within the framework of the research of the Department of Public Health with medical and labor expertise of the PSMU «Research on health determinants and scientific substantiation of approaches to the organization of medical care and servicing of various population groups during the period of development of the health care system» (state registration number 0122Y201336).

Introduction.

The armed invasion of Ukraine by the Russian Federation, involving both regular ground forces and irregular armed groups, began in the second half of February 2014 [1]. The Ukrainian parliament officially recognized **February 20, 2014** as the beginning of the Russian-Ukrainian war, as well as Russia's first violation of the agreed rules of troop movement in Crimea [2, 3].

The use of military force against Ukraine in 2022, when the enemy used massive shelling from cannon and rocket artillery, direct combat clashes, and the introduction of precision weapons, led to an increase in the share of sanitary losses and changes in its structure [4, 5]. At

the same time, since the full-scale Russian invasion, hospitals in Ukraine have been forced to close or operate at reduced capacity due to insufficient supplies, damage, or destruction caused by the war [6]. An analysis of the legislative activities of the Ministry of Health showed its rapid response and high activity in the first two weeks of the war. The orders qualitatively covered all important aspects of healthcare, such as the provision of medical care, the circulation of medical products, maintaining medical records, etc. The war in Ukraine continues. The regulatory and legal framework is adapting to the changes that are taking place. Therefore, it was important to analyze government documents related to medical care.

The aim of the study.

To evaluate the completeness of the regulatory framework for the main processes of providing medical care in Ukraine in wartime.

Object and research methods.

Study of the Laws of Ukraine, Resolutions of the Cabinet of Ministers, orders of the Ministry of Health, the Ministry of Internal Affairs, the Ministry of Defense of Ukraine before the beginning of the Russian military invasion of Ukraine and to the present day, using the

method of content analysis: from all orders, only those that concerned the organization of health care in war-time were selected. To analyze the issuance of orders, official information resources of the media, the website of the Government Contact Center, the Cabinet of Ministers of Ukraine, the Ministry of Health, the Ministry of Internal Affairs, and the Ministry of Defense were analyzed. Using the deduction method, the conglomerate of relevant orders was divided into spheres of their influence: organization of inpatient and emergency medical care; military medical examination, distribution of roles in the performance of duties.

Research results and their discussion.

The provision of medical care to military personnel is regulated by the laws of Ukraine, in particular:

1. The Law of Ukraine “On Social and Legal Protection of Military Personnel and Their Family Members” on Improving the Procedure for Providing Medical Care to Military Personnel in Conditions of Martial Law” dated 20.12.1991 No. 2011-XII [7].

2. The Law of Ukraine “On Amendments to Article 11 of the Law of Ukraine “On Social and Legal Protection of Military Personnel and Their Family Members” on Improving the Procedure for Providing Medical Care to Military Personnel in Conditions of Martial Law” dated 01.04.2022 No. 2171-IX [8].

The Law of Ukraine “On Social and Legal Protection of Military Personnel and Their Family Members” grants military personnel the right to social and legal protection, guarantees medical, including their family members, material and housing support, and protects in the event of the death or disability of a military personnel [7].

On April 1, 2022, the Verkhovna Rada of Ukraine adopted amendments to Article 11 of the Law “On Social and Legal Protection of Servicemen and Their Families”

to guarantee proper treatment of soldiers during the war. These amendments came into force on April 13, 2022 [8].

The updated law creates opportunities for treatment of Ukrainian military personnel abroad during martial law. The state also guarantees free medical and psychological rehabilitation in specialized centers, including compensation for travel expenses to the place of treatment.

Servicemen who directly participated in combat operations or defense of the country have the right to treatment or rehabilitation abroad, subject to the conclusion of the military medical commission. The cost of travel and medical services or medical and psychological rehabilitation for servicemen abroad is paid from the state budget of Ukraine. The exception is when these costs are borne by the receiving party.

According to Article 11 of the Law of Ukraine “On Social and Legal Protection of Military Personnel and Members of Their Families”, military personnel have a guaranteed right to medical care. This right applies to both military personnel and those subject to military service and reservists who are called up for training, verification or special training. All of them must receive free qualified medical care in military medical institutions.

Thus, the current legislation guarantees the following rights to servicemen:

- Free psychological rehabilitation.
- Annual medical examination and medical examination with the involvement of the necessary specialists.
- Free provision of medicines.
- Dental medical care.
- Sanatorium and resort treatment.
- Rehabilitation of children of servicemen in accordance with the procedure established by the legislation of Ukraine.

Table 1 – Regulatory framework for regulating the provision of medical care to military personnel

Regulatory and legal framework that directly affects military personnel	Legal framework relating to the civilian population	Brief content analysis of the document
Law of Ukraine «On Social and Legal Protection of Military Personnel and Members of Their Families» dated 20.12.1991 No. 2011-XII.		Improving the procedure for providing medical care to military personnel under martial law.
Order of the Ministry of Health of Ukraine dated February 25, 2022 No. 379 «On the provision of medical assistance under martial law to military personnel participating in the joint forces operation.»		This order was issued in response to the beginning of the Russian Federation’s full-scale invasion of Ukraine and the introduction of martial law, in order to promptly respond to the growing number of wounded and ensure the proper level of medical care for military personnel.
Law of Ukraine «On Amendments to Article 11 of the Law of Ukraine «On Social and Legal Protection of Military Personnel and Members of Their Families» dated 01.04.2022 No. 2171-IX.		Improving the procedure for providing medical care to military personnel under martial law.
Regulatory and legal framework for the provision of inpatient care		
	Order of the Ministry of Health No. 752 dated 28.09.2012 «On the organization of the provision of inpatient medical care in Ukraine.»	Defines the structure, functions and procedures of hospitals. Establishes a classification of levels of medical care.
Article 4 of the Law of Ukraine «On the Legal Regime of Martial Law» 2015. Edition dated 08.02.2025.		Establishment of military administrations where martial law has been introduced, which ensure the operation of the Constitution and laws of Ukraine, implement and enforce the legal regime of martial law, defense, civil protection, public safety and order, as well as protect the rights, freedoms and legitimate interests of citizens.

Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated July 29, 2015 No. 916. "Regulations on the Military Hospital of the National Guard of Ukraine".		Defines the structure, functions, and organization of military hospitals. The document defines the hospital's purpose and objectives.
	Order of 06/23/2021 No. 173 "On approval of the Conditions of remuneration of employees of healthcare institutions in the system of the Ministry of Defense of Ukraine".	Aimed at improving the motivation of medical personnel in the military healthcare system
Order of the Ministry of Health of Ukraine No. 379 of February 25, 2022 «On the provision of medical assistance during martial law for military personnel participating in the joint forces operation.»		Regulates the provision of this service to military personnel during martial law.
	Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 174 of February 28, 2023.	Defines the procedure for organizing a capable network of healthcare facilities, including the division of hospitals into general, cluster, and supracluster.
Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine No. 142 of March 6, 2024 "On Amendments to the List of Healthcare Institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine".		Makes changes to the list of healthcare facilities.
Regulatory and legal framework for the Military Medical Commission		
Regulations on military medical examination in the Armed Forces of Ukraine, approved by order of the Ministry of Defense of Ukraine No. 402 dated August 14, 2008 and as amended in 2025.		Regulates the procedure for conducting military medical examinations (MMEs) in the Armed Forces of Ukraine.
Order of the Ministry of Defense of Ukraine No. 262 of April 27, 2024 amended the Regulations.		Clarification of the criteria for eligibility for military service and the procedure for conducting Military Medical Commission
Regulatory and legal framework for the distribution of roles and responsibilities.		
Order of the Ministry of Defense of Ukraine No. 389 of July 18, 2019 "On Amendments to the Order of the Ministry of Defense of Ukraine of November 16, 2016 No. 608".		It is aimed at improving the medical support system of the Armed Forces of Ukraine. In particular, it clarifies the administrative and territorial areas of responsibility
Regulatory and legal framework for providing emergency assistance		
	Order of the Ministry of Health of Ukraine dated February 24, 2022 No. 368 on approval of the emergency medical care standard "Medical triage during mass admission of victims at the early hospital stage".	This document is an important step in preparing the healthcare system to respond to emergencies, including under martial law.
	Order of the Ministry of Health of Ukraine dated January 10, 2025 No. 69 «On the formation and approval of the composition of the working group on the activities of mobile medical teams of humanitarian organizations» dated January 10, 2025 No. 69.	This order is an important step in ensuring coordinated medical assistance to the population in emergency situations and martial law.

The generalized regulatory framework aimed at regulating the provision of medical care to military personnel is presented in **table 1**.

1. Regulatory and legal framework for the provision of inpatient care to military personnel

The organization of medical care for military personnel in a hospital is carried out in the conditions of a hospital. The inpatient care of health care institutions is the most resource-intensive sector, its work is determined by the order of the Ministry of Health No. 752 dated September 28, 2012 "On the organization of inpatient medical care in Ukraine" [9]. The main provisions declared in this document determine the structure, functions and procedure for the operation of hospitals and establish the classification of levels of medical care, the procedure for referring a patient to a hospital; types of hospitalization: planned, emergency, self-referral; optimization of the structure of hospital beds, the introduction of a day hospital. An important aspect is

quality management, namely the use of clinical protocols and standards, audit, cooperation with medical care institutions. Thus, this order implements the principle of continuity of the medical process – from the outpatient stage to the inpatient stage and back, a transition to an effective model of the hospital network is carried out, orientation on the needs of the patient, reduction of unnecessary hospitalizations.

At the same time, injuries and wounds appear in the structure of morbidity, which require regulatory regulation.

The need to create an order on a hospital is being formed. In accordance with the requirements of Article 4 of the Law of Ukraine "On the Legal Regime of Martial Law" [10], in order to ensure the provision of qualified medical care to military personnel and civilians under martial law, the deployment of a hospital is being organized taking into account the requirements of current legislation and regulatory legal acts, in particular

the Regulations on the Military Hospital of the National Guard of Ukraine, approved by order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated 29.07.2015 No. 916 [11]. The Regulation defines the structure, functions and organization of the activities of military hospitals. As a non-profit state medical institution of the National Guard of Ukraine, the military hospital is designed to provide qualified medical and preventive care aimed at preserving the lives and health of military personnel and reservists [12]. The main tasks of a military hospital are medical activities, which consist in carrying out medical practice and providing qualified care to a whole group of people, including both military personnel and reservists, veterans and those discharged from service (due to age, illness, length of service), and family members of military personnel (except conscripts). Since during the war the workload on health care facilities increased significantly, communication between medical workers also required interaction and this order provides for this possibility through the task "Consultations and methodological assistance to other medical institutions". International cooperation and the development of domestic science influenced the formation of the tasks: "Implementation of the latest achievements of science and technology" and "Organization of exercises, seminars, conferences."

Orders on a hospital during wartime may cover various aspects of its functioning, in particular: ensuring that the hospital is staffed with the necessary medical and support staff, in accordance with the staffing table, as well as remuneration, as substantiated in the order of the Ministry of Defense of Ukraine of 23.06.2021 No. 173 "On Approval of the Terms of Remuneration of Employees of Healthcare Institutions in the System of the Ministry of Defense of Ukraine" [13]. It is aimed at improving the motivation of medical personnel in the military healthcare system through material incentives - surcharges, allowances, bonuses for special working conditions, length of service, complexity and intensity of work, etc.

Regulatory changes have been implemented to ensure the smooth operation of all healthcare facilities under the Ministry's control to provide round-the-clock medical care. According to the Order of the Ministry of Health of Ukraine No. 379 of February 25, 2022 "On the provision of medical care under martial law to servicemen participating in the Joint Forces Operation", which regulates the provision of this service to servicemen under martial law, all wounded and injured must receive assistance without delay, around the clock and without fail [14]. They are hospitalized in the nearest medical facilities that can provide it, depending on the nature of the injury or damage.

The hospitalization is organized in such a way that patients are taken to the nearest hospitals that can provide the necessary assistance depending on the nature of the injury. At the same time, the planned provision of secondary and tertiary medical care to the Armed Forces of Ukraine has been temporarily suspended until the situation in the country stabilizes [4]. The order emphasizes that medical care for wounded and injured servicemen should be provided in the nearest available health care facilities that are able to provide the necessary treatment according to the nature of the injuries [14].

The requirements of wartime require maximum efficiency in the provision of medical care, so the Ministry

of Health issued an order allowing doctors and other foreign medical professionals and stateless persons who are legally in Ukraine to provide it, provided they have documents confirming the relevant education and professional qualifications on a voluntary basis to victims admitted to healthcare facilities [15, 16].

Changes in the levels of inpatient care provision were reflected in the following regulatory documents:

1. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 174 of February 28, 2023 "Some issues of organization of a capable network of healthcare facilities": defines the procedure for organizing a capable network of healthcare facilities, including the division of hospitals into general, cluster and supercluster [17]. In this resolution, the legislators took into account such an important principle of health care as territorial accessibility by changing the very structure of primary health care and expanding its services to the population. Particular attention is paid to financing local programs aimed at developing and supporting municipal healthcare facilities; improving transport accessibility to healthcare facilities that are part of a certain network; developing air medical evacuation in all regions; developing human resources through continuous professional development through training, forming multidisciplinary teams of various medical specialists in the hospital district.

The concept of a "supercluster healthcare facility" is introduced - multidisciplinary healthcare facilities for adults and separately for children, according to which there should be no more than one per hospital district. These health care facilities serve as the main center for organizing and providing medical and rehabilitation care in the following specialties: oncology; cardiology; psychiatry; phthisiopulmonology, infectious diseases; perinatology.

Cluster hospitals are part of hospital districts and provide medical and rehabilitation care for the most common diseases and conditions in the territory of the respective hospital cluster.

For the wounded and injured during the hostilities, such changes in the organization of health care were of great importance, as the capacity of military hospitals was not able to take on such a large number of wounded.

2. Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine No. 142 of March 6, 2024 "On Amendments to the List of Healthcare Institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine": amends the list of healthcare institutions that provide medical care to military personnel, including military hospitals [18]. This order is part of the measures aimed at improving the system of medical care within the structure of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

2. Regulatory framework on the Military Medical Examination

The war continued and the mobilization of new conscripts required the creation of qualified military medical commissions, which was provided for in the next task "Conducting a military medical examination". The Order of the Ministry of Defense of Ukraine No. 402 of August 14, 2008 regulates the provisions on military medical examination in the Armed Forces of Ukraine, which specifies the algorithm for conducting military medical examination (MME) in the Armed Forces of Ukraine [19]. The order defines the purpose of the MME: to determine the

Table 2 – List of administrative-territorial zones of responsibility of military medical clinical centers for medical support of military units (institutions) of the Armed Forces of Ukraine [23]

No.	Name of military medical clinical centers	Administrative-territorial area of responsibility
1	National Military Medical Clinical Center “Main Military Clinical Hospital (Ukraine)” (Kyiv)	Regions: Kyiv, Chernihiv, Poltava, Sumy, Cherkasy, Zhytomyr
2	2 Military Medical Clinical Center of the Western Region (Lviv)	Regions: Volyn, Lviv, Zakarpattia, Ivano-Frankivsk, Chernivtsi, Ternopil, Rivne, Khmelnytskyi
3	385 Military Hospital (Dnipro city) to be formed as the Military Medical Clinical Center of the Eastern Region	Oblasts: Kharkiv, Zaporizhzhia, Dnipro, Donetsk, Luhansk
4	Military Medical Clinical Center of the Southern Region (Odesa)	Oblasts: Vinnytsia, Kirovohrad, Mykolaiv, Odesa, Kherson

fitness of citizens for military service for health reasons; who are the subjects of the examination: conscripts, persons liable for military service, reservists, military personnel, and candidates for military service under contract. the procedure for conducting the MME, which includes a medical examination, analysis of medical documentation, a decision on the degree of fitness for military service, and categories of fitness: determined in accordance with established criteria and include full fitness, limited fitness or unfitness for military service.

The Regulation is periodically updated to take into account changes in legislation and practice of medical care. For example, Order of the Ministry of Defense of Ukraine No. 262 of April 27, 2024 amended the Regulations, which entered into force on May 4, 2024 [20]. These amendments include clarification of the criteria for fitness for military service and the procedure for conducting a MMC [21].

3. Regulatory framework for the distribution of roles and responsibilities in relation to the regions of medical care for servicemen

The organization of medical care for servicemen required a clear division of responsibilities. In July 2019, the **Ministry of Defense of Ukraine issued Order No. 389 of July 18, 2019** “On Amendments to the Order of the Ministry of Defense of Ukraine of 16.11.2016 No. 608” [22], which amended the previous order on the administrative-territorial zones of responsibility of Military Medical Clinical Centers (MMCCs) for medical support of military units. According to this document, these zones are established in accordance with the military-administrative division of the territory of Ukraine, approved by the Decree of the President of Ukraine of February 5, 2016, No. 39/2016 [23]. Each MMC is responsible for the medical support of military units stationed in a particular region. The areas of responsibility are determined by the heads of the MMCs, taking into account the territorial location of military units and medical institutions of the Armed Forces of Ukraine. This ensures efficient organization of medical care and logistics within the respective regions. As shown in **table 2**, Poltava region was subordinated to the National Military Medical Clinical Center “Main Military Clinical Hospital (Ukraine)” (Kyiv)

4. Regulatory and legal framework for emergency care

In the context of a large-scale war, approaches to the organization of medical care have undergone significant changes - the emphasis has shifted from planned, routine treatment to the principles of disaster medicine, when it is necessary to save a large number of victims with limited resources and capabilities. In response, the Ministry of Healthcare issued an order on the first day of the war to prioritize the provision of care.

The key to this process was the Emergency Medical Care Standard entitled “Medical Triage for Mass Casualties at the Early Hospital Stage”. This document introduces a clear algorithm of actions for medical workers in emergency departments to quickly assess the condition of patients and divide them into groups depending on their severity.

The algorithm is based on the analysis of key clinical indicators: consciousness, breathing, cardiac activity, respiratory rate, and blood circulation. Thanks to this, doctors can quickly and accurately determine the condition of the victim and decide what kind of help he or she needs in the first place, as well as where to refer him or her for further treatment, taking into account the available resources and capabilities of the healthcare facility [24].

The creation of mobile medical groups is based on Article 4 of the Law of Ukraine “On the Legal Regime of Martial Law”, Order of the General Staff of the Armed Forces of Ukraine of 11.02. 2019 No. 60 “On Approval of the Guidelines for Medical Support of the Armed Forces of Ukraine for a Special Period” [4, 10, 25] to ensure prompt medical care for military personnel and civilians under martial law, Order of the Ministry of Health of Ukraine No. 69 “On the Establishment and Approval of the Working Group on the Activities of Mobile Medical Teams of Humanitarian Organizations” of 10.01.2025[26].

Order No. 60 of the General Staff of the Armed Forces of Ukraine dated February 11, 2019, approves the Guidelines for Medical Support of the Armed Forces of Ukraine for a Special Period. This document is a key regulatory act that governs the organization and functioning of the medical support system of the Armed Forces of Ukraine in the context of martial law or armed conflict. The main provisions of the Guideline are the organization of medical support, which defines the structure and functional responsibilities of medical units, healthcare facilities and medical support management bodies at all levels. Medical evacuation measures: describes the procedure for medical evacuation of the wounded and sick, including the stages of medical care and interaction between units. Medical triage and evacuation: Establishes the principles of medical triage, evacuation prioritization criteria, and methods of casualty transportation. Role of medical units: Describes the tasks and responsibilities of the medical services of military units, formations and health care institutions of the Ministry of Defense of Ukraine [25, 26].

The content analysis of the legal framework of the Laws of Ukraine, the Cabinet of Ministers’ Resolution, orders of the Ministry of Health, the Ministry of Internal Affairs, the Ministry of Defense of Ukraine, allowed

us to establish the coordination of the activities of state bodies aimed at organizing medical care for servicemen during the war, and showed that the jurisprudence on this topic has a vertical orientation, which starts from laws to resolutions and orders of the relevant departments. The change in the organization of inpatient care took place under the auspices of Article 4 of the Law of Ukraine "On the Legal Regime of Martial Law" of 2015. It was important to include the Ministry of Health in the provision of medical care to wounded soldiers when they opened the doors of powerful healthcare facilities that were intended for civilians by their order. This document expanded the possibilities for treating wounded and injured servicemen, among others. The Regulation on Military Hospital allowed to streamline the stages of evacuation and treatment by determining the capabilities of this institution. The continuation of the war meant that soldiers returning from the front, as well as those mobilized, would need to be examined for fitness for military service, so it was important to amend the order on the military hospital. The delimitation of the territory in terms of the distribution of responsibilities between regions made it possible to direct soldiers during evacuation to the proper destinations. The creation of mobile groups and medical triage made it possible to bring medical care closer and make it more.

Conclusions.

Thus, the provision of medical care to servicemen is legally regulated and includes various aspects of its pro-

vision: inpatient care, emergency care, the activities of the military medical commission, and the distribution of roles of duty:

1. It has been established that inpatient care for military personnel is guaranteed by orders of the Ministry of Health, the Ministry of Internal Affairs, the Ministry of Defense, which define the structure, functions of hospitals and the algorithm for providing medical care in health care facilities.

2. It was determined that military operations caused human losses, and at the same time required mobilized and restored soldiers to perform their tasks, for this purpose the Ministry of Defense created an order on the military medical commission.

3. It was found out that in order to evenly load the health care institutions, the MoD regulates the distribution of roles in the performance of medical care duties for military personnel by order.

4. It was found that the medical triage of patients in situations where the number of victims significantly exceeds the usual capabilities of the medical system is subordinated to the order of the Ministry of Health of Ukraine.

Prospects for further research.

Further research work is aimed at studying compliance with existing regulatory mechanisms at the level of health care facilities that provide medical care to the military and conducting a qualitative analysis of medical care.

DOI 10.29254/2077-4214-2025-2-177-452-464

УДК 340.13:614.2:614.253.8-057.36"364"

Корнета О. М.

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ ТА ЦИВІЛЬНОМУ НАСЕЛЕННЮ ПІДЧАС ВІЙНИ

Полтавський державний медичний університет (м. Полтава, Україна)

yaryna.ua@gmail.com

Нормативно-правова база адаптується до змін, які відбуваються. Тож, важливо було провести аналіз документів уряду, які стосуються медичної допомоги.

Метою дослідження було оцінити повноту нормативно-правової бази основних процесів надання медичної допомоги в Україні в умовах воєнного часу.

Проведено дослідження Законів України, Постанови кабінету міністрів, наказів Міністерства охорони здоров'я, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства оборони України до початку російського військового вторгнення в Україну і по сьогоднішній день, методом контент-аналізу: з усіх наказів було відібрано лише ті, що стосувалися організації охорони здоров'я у воєнний час. Для аналізу видання наказів, було проаналізовано офіційні інформаційні ресурси ЗМІ, веб-сайт Урядового Контакт-центру, Кабінету міністрів України, МОЗ, МВС, МО.

Надання медичної допомоги військовослужбовцям регламентується законами України. Чинне законодавство регламентує надання стаціонарної екстреної медичної допомоги, створення та діяльність військово-лікарської комісії, розподілення ролей виконання обов'язків.

Таким чином, надання медичної допомоги військовослужбовцям законодавчо регламентоване і включає різні аспекти її надання: стаціонарну, екстрену допомогу, діяльність військово-лікарської комісії, розподілення ролей виконання обов'язків.

Ключові слова: законодавство, війна, організація надання медичної допомоги.

Зв'язок публікації з плановими науково-дослідними роботами.

Робота виконана в рамках НДР кафедри громадського здоров'я з лікарсько-трудою експертизою ПДМУ «Дослідження детермінант здоров'я та наукове обґрунтування підходів до організації медичної допо-

моги та обслуговування різних контингентів населення у період розвитку системи охорони здоров'я» (державний реєстраційний номер 0122У201336).

Вступ.

Збройне вторгнення Російської Федерації в Україну, здійснене із залученням як регулярних сухопут-

них військ, так і нерегулярних збройних формувань, розпочалося у другій половині лютого 2014 року [1]. Український парламент офіційно визнав **20 лютого 2014 року** початком російсько-української війни, а також першим порушенням Росією погоджених правил пересування військ у Криму [2, 3].

Застосування військової сили проти України в 2022 році, коли противник використовував масові обстріли зі ствольної та реактивної артилерії, прямі бойові зіткнення, запроваджував високоточну зброю спричинило зростання частки санітарних втрат та зміни її структури [4, 5]. В той же час, з моменту повномасштабного російського вторгнення лікарні в Україні були змушені закриватися або працювати зі зниженою потужністю через недостатнє постачання, пошкодження або руйнування, спричинені війною [6]. Аналіз законодавчої діяльності Міністерства охорони здоров'я показав швидке його реагування та високу активність у перші два тижні війни. Накази якісно охоплювали всі важливі питання, проблеми охорони здоров'я такі, як надання медичної допомоги, обіг медичних виробів, ведення медичної документації тощо. Війна в Україні триває. Нормативно-правова база адаптується до змін, які відбуваються. Тож, важливо було провести аналіз документів уряду, які стосуються медичної допомоги.

Мета дослідження.

Оцінити повноту нормативно-правової бази основних процесів надання медичної допомоги в Україні під час війни.

Об'єкт і методи дослідження.

Дослідження Законів України, Постанов кабінету міністрів, наказів Міністерства охорони здоров'я, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства оборони України до початку російського військового вторгнення в Україну і по сьогоднішній день, методом контент-аналізу: з усіх наказів було відібрано лише ті, що стосувалися організації охорони здоров'я у воєнний час. Для аналізу видання наказів, було проаналізовано офіційні інформаційні ресурси ЗМІ, веб-сайт Урядового Контакт-центру, Кабінету міністрів України, МОЗ, МВС, МО. За допомогою методу дедукції конгломерат відповідних наказів було розділено на сфери їх впливу: організація стаціонарної, екстреної медичної допомоги; військово-лікарської експертизи, розподілення ролей виконання обов'язків.

Результати дослідження та їх обговорення.

Надання медичної допомоги військовослужбовцям регламентується законами України, зокрема:

1. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо вдосконалення порядку надання медичної допомоги військовослужбовцям в умовах воєнного стану» від 20.12.1991 №2011-ХІІ [7].

2. Закон України «Про внесення зміни до статті 11 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо вдосконалення порядку надання медичної допомоги військовослужбовцям в умовах воєнного стану» від 01.04.2022 №2171-ІХ [8].

Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» надає військовослужбовцям права на соціальний, правовий захист, гарантує медичне, в тому числі, членів їхніх сімей, матеріальне, житлове забезпечення, захищає у разі заги-

белі або втрати працездатності військовослужбовця [7].

Під час війни що б гарантувати належне лікування бійців, Верховна Рада України 1 квітня 2022 року ухвалила зміни до статті 11 Закону «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей». Ці зміни набули чинності 13 квітня 2022 року [8].

Завдяки оновленню закону створено можливості для лікування українських військових за кордоном під час дії воєнного стану. Також держава гарантує безкоштовну медико-психологічну реабілітацію у спеціалізованих центрах, включаючи компенсацію витрат на проїзд до місця лікування.

Право на лікування або реабілітацію за кордоном мають військовослужбовці, які безпосередньо брали участь у бойових діях чи обороні країни, за умови висновку військово-лікарської комісії. Вартість проїзду та медичних послуг або медико-психологічної реабілітації для військовослужбовців за кордоном оплачується з державного бюджету України. Виняток – коли ці витрати бере на себе приймаюча сторона.

Відповідно до статті 11 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», військові мають гарантоване право на медичне обслуговування. Це право поширюється як на військовослужбовців, так і на військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні, перевірочні або спеціальні збори. Усі вони мають отримувати безкоштовну кваліфіковану медичну допомогу у військових медичних закладах.

Отже, чинне законодавство гарантує військовослужбовцям такі права:

- Безкоштовна психологічна реабілітація.
- Щорічне медичне обстеження та диспансеризація із залученням необхідних фахівців.
- Безкоштовне забезпечення ліками.
- Стоматологічна медична допомога.
- Санаторно-курортне лікування.
- Оздоровлення дітей військовослужбовців у порядку, визначеному законодавством України.

Узагальнена нормативно-правова база, спрямована на регуляцію надання медичної допомоги військовослужбовцям представлена в **таблиці 1**.

1. Нормативно-правова база надання стаціонарної допомоги військовослужбовцям

Організація медичної допомоги військовослужбовцям в госпіталі виконується в умовах стаціонару. Стаціонар закладів охорони здоров'я є найбільш ресурсним сектором, діяльність його роботи обумовлена наказом МОЗ № 752 від 28.09.2012 «Про організацію надання стаціонарної медичної допомоги в Україні» [9]. Основні положення задекларовані в цьому документі визначають структуру, функції та порядок роботи лікарень та встановлює класифікацію рівнів медичної допомоги, порядок направлення пацієнта до стаціонару; види госпіталізації: планова, екстрена, самозвернення; оптимізація структури лікарняних ліжок, введення денного стаціонару. Важливим аспектом є управління якістю, а саме використання клінічних протоколів і стандартів, аудит, співпраця із закладами медичної допомоги. Отже, цим наказом реалізується принцип безперервності лікувального процесу – від амбулаторного етапу до стаціонарного й назад, здійснюється перехід до ефективної моделі госпітальної мережі, ори-

Таблиця 1 – Нормативно-правова база регуляції надання медичної допомоги військовослужбовцям

Нормативно-правова база, яка стосується безпосередньо військово-службовців	Нормативно-правова база, яка стосується військовослужбовців і цивільного населення	Стислий контент аналіз документу
Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 №2011-XII.		Вдосконалення порядку надання медичної допомоги військовослужбовцям під час війни
Наказ МОЗ України від 25.02.2022 № 379 «Щодо надання медичної допомоги в умовах воєнного стану військовослужбовцям, які беруть участь в операції об'єднаних сил».		Організація медичного та ресурснозабезпечення,
Закон України «Про внесення зміни до статті 11 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 01.04.2022 №2171-IX.		Вдосконалення порядку надання медичної допомоги військовослужбовцям в умовах воєнного стану.
Нормативно-правова база надання стаціонарної допомоги		
	Наказ МОЗ № 752 від 28.09.2012 «Про організацію надання стаціонарної медичної допомоги в Україні».	Визначає структуру, функції та порядок роботи лікарень. Встановлює класифікацію рівнів медичної допомоги.
Стаття 4 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» 2015 рік. Редакція від 08.02.2025.		Утворення військових адміністрацій, де введено воєнний стан, які – забезпечують дію Конституції, законів України, впроваджують та здійснюють правовий режим воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, а також охорону прав, свобод і законних інтересів громадян.
Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 29.07.2015 № 916. «Положення про військовий госпіталь Національної гвардії України».		Визначає структуру, функції та організацію діяльності військових госпіталів. В документі визначені призначення та завдання госпіталю.
	Наказ 23.06.2021 № 173 «Про затвердження Умов оплати праці працівників закладів охорони здоров'я в системі Міністерства оборони України».	Спрямований на покращення мотивації медичного персоналу у військовій системі охорони здоров'я
Наказ МОЗ України №379 від 25 лютого 2022 року «Про надання медичної допомоги в воєнний стан для військовослужбовців, які беруть участь в операції об'єднаних сил».		Регулює надання цієї послуги військовослужбовцям в умовах воєнного стану.
	Постанова Кабінету Міністрів України № 174 від 28 лютого 2023 року. «Деякі питання організації спроможної мережі закладів охорони здоров'я»	Визначає порядок організації спроможної мережі закладів охорони здоров'я, включаючи поділ лікарень на загальні, кластерні та надкластерні.
Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 142 від 6 березня 2024 року «Про внесення змін до Переліку закладів охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України».		Вносить зміни до переліку закладів охорони здоров'я.
Нормативно-правова база про ВЛК		
Наказ Міністерства оборони України № 402 від 14 серпня 2008 року та внесені змінами 2025 року. Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України, затверджене		Регламентує порядок проведення військово-лікарської експертизи (ВЛК) у Збройних Силах України.
Наказ Міністерства оборони України № 262 від 27 квітня 2024 року було внесено зміни до Положення.		Уточнення критеріїв придатності до військової служби та процедури проведення ВЛК.
Нормативно-правова база розподілення ролей виконання обов'язків		
Наказ Міністерства оборони України № 389 від 18 липня 2019 року «Про внесення змін до наказу Міністерства оборони України від 16.11.2016 №608».		Спрямований на вдосконалення системи медичного забезпечення Збройних Сил України. Зокрема, він уточнює адміністративно-територіальні зони відповідальності.

Нормативно-правова база надання екстренної допомоги		
	Наказ МОЗ України від 24.02.2022р. №368 про затвердження стандарту екстренної медичної допомоги «Медичне сортування при масовому надходженні постраждалих на ранньому госпітальному етапі».	Уніфікація та оптимізація процесу медичного сортування пацієнтів у ситуаціях, коли кількість постраждалих значно перевищує звичайні можливості медичної системи
	Наказ МОЗ України від 10.01.2025 № 69 «Про утворення та затвердження складу робочої групи з питань діяльності мобільних медичних бригад гуманітарних організацій» від 10 січня 2025 № 69.	Створення експертної групи, яка займається питаннями, пов'язаними з діяльністю мобільних медичних бригад, гуманітарних організацій.

ентація на потреби пацієнта, скорочення непотрібних госпіталізацій.

В той же час в структурі захворюваності з'являються травми, поранення, які вимагають нормативної регламентації.

Формується необхідність створення наказу про госпіталь. Відповідно до вимог статті 4 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [10], з метою забезпечення надання кваліфікованої медичної допомоги військовослужбовцям та цивільному населенню в умовах воєнного стану, організовується розгортання госпіталю з урахуванням вимог чинного законодавства та нормативно-правових актів, зокрема Положення про військовий госпіталь Національної гвардії України, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 29.07.2015 № 916 [11]. Положення визначає структуру, функції та організацію діяльності військових госпіталів. Як неприбутковий державний медичний заклад Національної гвардії України, військовий госпіталь призначений для надання кваліфікованої лікувально-профілактичної допомоги, спрямованої на збереження життя та охорону здоров'я військовослужбовців та резервістів [12]. Основними завданнями військового госпіталю є медична діяльність, яка полягає в здійсненні медичної практики та надання кваліфікованої допомоги цілій групі осіб, включаючи як військовослужбовців та резервістам, ветеранів і звільнених зі служби (за віком, хворобою, вислугою), членам сімей військовослужбовців (крім строковиків). Оскільки під час війни навантаженість на ЗОЗ значно збільшилася, то ж комунікація між медичними працівниками також потребувала взаємодії і цей наказ передбачає цю можливість через завдання «Консультації та методична допомога іншим медустановам». Міжнародна співпраця та розвиток вітчизняної науки вплинули на формування задач: «Впровадження новітніх досягнень науки й техніки» та «Організація навчання, семінарів, конференцій».

Накази про госпіталь під час війни можуть охоплювати різні аспекти його функціонування, зокрема: забезпечення комплектування госпіталю необхідним медичним та допоміжним персоналом, відповідно до штатного розпису а також про оплату праці об'єднанню в наказі Міністерства оборони України 23.06.2021 № 173 «Про затвердження Умов оплати праці працівників закладів охорони здоров'я в системі Міністерства оборони України» [13]. Спрямований на покращення мотивації медичного персоналу у військовій системі охорони здоров'я через матеріальне заохочення – доплати, надбавки, премії за особливі умови праці, за вислугу років, за складність та напруженість роботи тощо.

Були впроваджені нормативні зміни, які дозволили організувати безперебійну роботу всіх закладів охорони здоров'я у підпорядкуванні, щоб забезпечити цілодобове надання медичної допомоги. Згідно з Наказом МОЗ України №379 від 25 лютого 2022 року «Щодо надання медичної допомоги в умовах воєнного стану військовослужбовцям, які беруть участь в операції об'єднаних сил», який регулює надання цієї послуги військовослужбовцям в умовах воєнного стану, усі поранені та постраждалі мають отримувати допомогу без зволікань, цілодобово та безвідмовно [14]. Їх госпіталізують у найближчі медичні заклади, які можуть її надати залежно від характеру травм чи ушкоджень.

Госпіталізацію організовано таким чином, щоб пацієнтів доставляли до найближчих лікарень, які можуть надати необхідну допомогу залежно від характеру поранення. Водночас тимчасово призупинено планове надання вторинної та третинної медичної допомоги військовослужбовцям ЗСУ – до стабілізації ситуації в країні [4]. У наказі підкреслюється, що медична допомога пораненим і постраждалим військовослужбовцям має надаватись у найближчих доступних закладах охорони здоров'я, які здатні забезпечити необхідне лікування відповідно до характеру травм [14].

Вимоги військового часу вимагають максимальної ефективності в наданні медичної допомоги, тому було прийнято наказ МОЗ, який дозволяє здійснювати її лікарями та іншими медичними працівниками-іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, за умов наявності в них документів, що підтверджують відповідну освіту та професійну кваліфікацію у добровільному порядку постраждалим, які надходять до закладів охорони здоров'я [15, 16].

Зміни в рівнях надання стаціонарної допомоги, були відображені в наступних нормативно-правових документах:

1. Постанова Кабінету Міністрів України № 174 від 28 лютого 2023 року «Деякі питання організації спроможної мережі закладів охорони здоров'я»: визначає порядок організації спроможної мережі закладів охорони здоров'я, включаючи поділ лікарень на загальні, кластерні та надкластерні [17].

Законотворці врахували в цій постанові такий важливий принцип охорони здоров'я, як територіальна доступність, через зміну самої структури первинної медичної допомоги та розширення її послуг серед населення. Особлива увага приділяється фінансуванню місцевих програм спрямованих на розвиток, підтримку комунальних закладів охорони здоров'я (ЗОЗ); поліпшення транспортної доступності до ЗОЗ, що входять до певної мережі; розвитку авіамедичної ева-

куації в усіх регіонах; розвитку кадрового потенціалу через постійне удосконалення професіоналізму шляхом навчання, формування мультидисциплінарних команд з різних медичних фахівців в госпітальному окрузі.

Вводиться поняття «надкластерний заклад охорони здоров'я» – багатопрофільні ЗОЗ для дорослих, окремо для дітей, згідно чого, не більше одного на госпітальний округ. Ці ЗОЗ виконують функцію головного центру з організації і надання медичної і реабілітаційної допомоги за такими спеціальностями: онкологія; кардіологія; психіатрія; фтизіопульмонологія, інфекційний фах; перинатологія.

Кластерні лікарні є частиною госпітальних округів і забезпечують надання медичної та реабілітаційної допомоги при найбільш поширених захворюваннях і станах на території відповідного госпітального кластера.

Для поранених та постраждалих під час бойових дій такі зміни в організації ОЗ мали велике значення, оскільки потужність військових госпіталів не здатна була взяти на себе таку кількість поранених.

2. Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 142 від 6 березня 2024 року «Про внесення змін до Переліку закладів охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України»: вносить зміни до переліку закладів охорони здоров'я, які надають медичну допомогу військовослужбовцям, включаючи військові госпіталі [18]. Цей наказ є частиною заходів, спрямованих на вдосконалення системи медичного забезпечення в структурі Міністерства внутрішніх справ України.

2. Нормативно-правова база про військово-лікарську комісію

Війна тривала і мобілізація нових призовників вимагала створення кваліфікованих військово-лікарських комісій, що було передбачено в наступному завданні «Проведення військово-лікарської експертизи».

Наказ Міністерства оборони України № 402 від 14 серпня 2008 року регламентує положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України, в якому зазначений алгоритм проведення військово-лікарської експертизи (ВЛК) у Збройних Силах України [19]. В наказі визначено мета ВЛК: визначення придатності громадян до військової служби за станом здоров'я; хто є суб'єктами експертизи: призовники, військовозобов'язані, резервісти, військовослужбовці, а також кандидати на військову службу за контрактом. процедура проведення ВЛК, яка включає медичний огляд, аналіз медичної документації, вирішення щодо ступеня придатності до військової служби, категорії придатності: визначаються відповідно до встанов-

лених критеріїв та включають повну придатність, обмежену придатність або непридатність до військової служби.

Положення періодично оновлюється для врахування змін у законодавстві та практиці медичного забезпечення. Наприклад, наказом Міністерства оборони України № 262 від 27 квітня 2024 року було внесено зміни до Положення, які набрали чинності 4 травня 2024 року [20]. Ці зміни включають уточнення критеріїв придатності до військової служби та процедури проведення ВЛК [21].

3. Нормативно-правова база розподілення ролей виконання обов'язків щодо регіонів надання медичної допомоги військовослужбовцям

Організація медичної допомоги військовослужбовцям потребувала чіткого розподілення ролей виконання обов'язків. В липні 2019 року виходить **наказ Міністерства оборони України № 389 від 18 липня 2019 року** «Про внесення змін до наказу Міністерства оборони України від 16.11.2016 №608» [22], який вносить зміни до попереднього наказу щодо адміністративно-територіальних зон відповідальності військово-медичних клінічних центрів (ВМКЦ) та медичного забезпечення військових частин. Згідно цього документу ці зони залежать від розподілу на військово-адміністративні дільниці території України, затвердженого Указом Президента України від 5 лютого 2016 року № 39/2016 [23]. Кожен ВМКЦ відповідає за медичне забезпечення військових частин, дислокованих у певному регіоні. Зони відповідальності визначаються начальниками ВМКЦ з урахуванням територіального розташування військових частин та медичних закладів Збройних Сил України. Це забезпечує ефективну організацію медичної допомоги та логістику в межах відповідних регіонів. Як показано в **таблиці 2**, Полтавська область була в підпорядкуванні Національного військово-медичного клінічного центру «ГВКГ» (місто Київ).

4. Нормативно-правова база надання екстреної допомоги

В умовах широкомасштабної війни підходи до організації медичної допомоги зазнали суттєвих змін — акцент змістився з планового, рутинного лікування на принципи медицини катастроф, коли необхідно рятувати велику кількість постраждалих при обмежених ресурсах і можливостях. У відповідь на це Міністерство охорони здоров'я ще в перший день війни видало наказ, який дозволяє впровадити пріоритетність у наданні допомоги.

Ключовим у цьому процесі став Стандарт екстреної медичної допомоги під назвою «Медичне сортування при масовому надходженні постраждалих на ранньо-

Таблиця 2 – Перелік адміністративно-територіальних зон відповідальності військово-медичних клінічних центрів за медичне забезпечення військових частин (закладів) Збройних Сил України [23]

№ з/п	Найменування військово- медичних клінічних центрів	Адміністративно-територіальна зона відповідальності
1	Національний військово-медичний клінічний центр «ГВКГ» (місто Київ)	Області: Київська, Чернігівська, Полтавська, Сумська, Черкаська, Житомирська
2	Військово-медичний клінічний центр Західного регіону (місто Львів)	Області: Волинська, Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька, Тернопільська, Рівненська, Хмельницька
3	385 військовий госпіталь (місто Дніпро) до формування Військово-медичного клінічного центру Східного регіону	Області: Харківська, Запорізька, Дніпропетровська, Донецька, Луганська
4	Військово-медичний клінічний центр Південного регіону (місто Одеса)	Області: Вінницька, Кіровоградська, Миколаївська, Одеська, Херсонська

му госпітальному етапі». Цей документ вводить чіткий алгоритм дій для медичних працівників у відділеннях екстреної допомоги, щоб оперативно оцінювати стан пацієнтів і розподіляти їх за групами в залежності від тяжкості.

Алгоритм побудований на аналізі ключових клінічних показників: свідомість, дихання, серцева діяльність, частота дихання, кровообіг. Завдяки цьому медики можуть швидко і точно визначити, у якому стані перебуває постраждалий, і вирішити, яка допомога йому потрібна в першу чергу, а також куди його направити для подальшого лікування з урахуванням наявних ресурсів і можливостей закладу охорони здоров'я [24].

Створення мобільних медичних груп базується на статті 4 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», Наказу Генерального штабу Збройних Сил України від 11.02.2019 року № 60 «Про затвердження Настанови з медичного забезпечення Збройних Сил України на особливий період» [4, 10, 25] з метою забезпечення оперативного надання медичної допомоги військовослужбовцям та цивільному населенню в умовах воєнного стану, наказ МОЗ України від 10.01.2025 № 69 «Про утворення та затвердження складу робочої групи з питань діяльності мобільних медичних бригад гуманітарних організацій» [26].

Наказ Генерального штабу Збройних Сил України № 60 від 11 лютого 2019 року затверджує Настанову з медичного забезпечення Збройних Сил України на особливий період. Цей документ є ключовим нормативним актом, який регламентує організацію та функціонування системи медичного забезпечення ЗСУ в умовах воєнного стану або збройного конфлікту. Основними положеннями Настанови є організація медичного забезпечення, що визначає структуру та функціональні обов'язки медичних підрозділів, закладів охорони здоров'я та органів управління медичним забезпеченням на всіх рівнях. Лікувально-евакуаційні заходи: описує порядок проведення медичної евакуації поранених і хворих, включаючи етапи надання медичної допомоги та взаємодію між підрозділами. Медичне сортування та евакуація: Встановлює принципи медичного сортування, критерії пріоритетності евакуації та методи транспортування поранених. Роль медичних підрозділів: Розкриває завдання та відповідальність медичних служб військових частин, з'єднань та ЗОЗ Міністерства оборони України [25, 26].

Контент аналіз нормативно-правової бази Закону України, Постанови кабінету міністрів, наказів Міністерства охорони здоров'я, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства оборони України, дозволив встановити координаційну діяльність державних органів спрямованих на організацію медичної допомоги військовослужбовцям під час війни показав, що юриспруденція цієї тематики має вертикальну скерованість, яка відштовхується від законів до постанов і наказів відповідних відомств. Зміна в організації стаціонарної допомоги відбувалася під егідою 4 Статті Закону України «Про правовий режим воєнного стану» 2015 рік. Редакція від 08.02.2025. Важливим було включення МОЗ до участі надання медичної допомоги пораненим бійцям, коли своїм наказом вони відкрили двері потужних ЗОЗ, які призначені були для цивільних. Цей документ розширив можливості для лікування поранених та постраждалих військовослужбовців, в тому числі. Положення про військовий госпіталь, дозволило впорядкувати етапи евакуації та лікування визначивши спроможності цього закладу. Продовження війни передбачало, що бійці які повертатимуться з фронту, а також мобілізовані, потребуватимуть експертизи придатності до військової служби, тож важливим було внесення змін до наказу про ВЛК. Розмежування території щодо розподілення обов'язків між регіонами, дозволило скеровувати бійців під час евакуації до належних пунктів призначення. Створення мобільних груп, медичне сортування, надало можливості наблизити медичну допомогу і зробити її більш доступною.

денція цієї тематики має вертикальну скерованість, яка відштовхується від законів до постанов і наказів відповідних відомств. Зміна в організації стаціонарної допомоги відбувалася під егідою 4 Статті Закону України «Про правовий режим воєнного стану» 2015 рік. Редакція від 08.02.2025. Важливим було включення МОЗ до участі надання медичної допомоги пораненим бійцям, коли своїм наказом вони відкрили двері потужних ЗОЗ, які призначені були для цивільних. Цей документ розширив можливості для лікування поранених та постраждалих військовослужбовців, в тому числі. Положення про військовий госпіталь, дозволило впорядкувати етапи евакуації та лікування визначивши спроможності цього закладу. Продовження війни передбачало, що бійці які повертатимуться з фронту, а також мобілізовані, потребуватимуть експертизи придатності до військової служби, тож важливим було внесення змін до наказу про ВЛК. Розмежування території щодо розподілення обов'язків між регіонами, дозволило скеровувати бійців під час евакуації до належних пунктів призначення. Створення мобільних груп, медичне сортування, надало можливості наблизити медичну допомогу і зробити її більш доступною.

Висновки.

Таким чином, надання медичної допомоги військовослужбовцям законодавчо регламентоване і включає різні аспекти її надання: стаціонарну, екстрену допомогу, діяльність військово-лікарської комісії, розподілення ролей виконання обов'язків:

1. Встановлено, що стаціонарна допомога військовослужбовцям гарантується наказами МОЗ, МВС, МО, в яких визначається структура, функції роботи лікарень та алгоритм надання медичної допомоги в ЗОЗ.

2. Визначено, що військові дії приносили людські втрати, і в той же час потребували мобілізованих та відновлених бійців для виконання поставлених завдань, для цього Міністерством оборони був створений наказ про військово-лікарську комісію.

3. З'ясовано, що для рівномірного навантаження на заклади охорони здоров'я, МОУ регламентує наказом розподілення ролей виконання обов'язків надання медичної допомоги військовослужбовцям.

4. Виявлено, що медичне сортування пацієнтів у ситуаціях, коли кількість постраждалих значно перевищує звичайні можливості медичної системи, підпорядкована наказу МОЗ України.

Перспективи подальших досліджень.

Подальша дослідницька робота спрямована на дослідження дотримання існуючих нормативно-правових механізмів на рівні закладів охорони здоров'я, що надають медичну допомогу військовим та на проведення якісного аналізу медичної допомоги.

References / Література

1. Kazdobina YU, Khedenshok YA, Umland A. Chomu rosiisko-ukrainska viina pochalasias v liutomu 2014 roku. Ukrainska pravda. 2024 Ber 26. Dostupno: <https://www.pravda.com.ua/columns/2024/03/26/7447796/>. [in Ukrainian].
2. Ukrainska pravda. Verkhovna Rada vyznachyla datu pochatku tymchasovoi okupatsii Krymu. Ukrainska pravda. 2015 Ver 15. Dostupno: <https://www.pravda.com.ua/news/2015/09/15/7081430/>. [in Ukrainian].
3. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakon Ukrainy № 685-VIII Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo vyznachennia daty pochatku tymchasovoi okupatsii. Kyiv: Verkhovna Rada Ukrainy; 2015. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685-VIII#Text>. [in Ukrainian].
4. Verba AV, Ostashchenko TM, Plis IB, Tuz SS, Sobko IV. Dosvid vykorystannia zvedenykh medychnykh zahoniv u skladi peredovoi hospitalnoi bazy v umovakh zbroinoho konfliktu vysokoi intensyvnosti. Ukrainskyi zhurnal viiskovoi medytsyny. 2023;4(1):13-20. DOI: [10.46847/ujmm.2023.1\(4\)-013](https://doi.org/10.46847/ujmm.2023.1(4)-013). [in Ukrainian].

5. Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy. Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy № 916 Pro deaki pytannia medychnoho zabezpechennia Natsionalnoi hvardii Ukrainy. Kyiv: Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy; 2015. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1000-15#Text>. [in Ukrainian].
6. Haque U, Bukhari MH, Fiedler N, Wang S, Korzh O, Espinoza J, et al. A Comparison of Ukrainian Hospital Services and Functions Before and During the Russia-Ukraine War. JAMA Health Forum. 2024;5(5):e240901. DOI: [10.1001/jamahealthforum.2024.0901](https://doi.org/10.1001/jamahealthforum.2024.0901).
7. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakon Ukrainy №2011-XII Ukrainy. Pro sotsialnyi i pravovyi zakhyst viiskovosluzhbovtstv ta chleniv yikh simei. Kyiv: Verkhovna Rada Ukrainy; 1991. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>. [in Ukrainian].
8. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakon Ukrainy №2171-IX Pro vnesennia zminy do statti 11 Zakonu Ukrainy Pro sotsialnyi i pravovyi zakhyst viiskovosluzhbovtstv ta chleniv yikh simei shchodo vdoskonalennia poriadku nadannia medychnoi dopomohy viiskovosluzhbovtstv v umovakh voiennoho stanu. Kyiv: Verkhovna Rada Ukrainy; 2022. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2171-20>. [in Ukrainian].
9. Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy. Nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy №752 Pro poriadok kontroliu yakosti medychnoi dopomohy. Kyiv: Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy; 2012. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1996-12#Text>. [in Ukrainian].
10. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakon Ukrainy № 28 Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu [redaktsiia № 4391-IX]. Kyiv: Verkhovna Rada Ukrainy; 2015. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>. [in Ukrainian].
11. Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy. Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy № 916 Pro deaki pytannia medychnoho zabezpechennia Natsionalnoi hvardii Ukrainy; Kyiv: Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy; 2015. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1000-15#Text>. [in Ukrainian].
12. Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy. Polozhennya pro viyskovy hospital Natsionalnoi hvardii Ukrainy (viyskovu chastynu 3080). Kyiv: Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy; 2015. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1002-15#Text>. [in Ukrainian].
13. Ministerstvo Oborony Ukrainy. Nakaz Ministerstva Oborony Ukrainy № 173 Pro zatverdzhennia Umov oplaty pratsi pratsivnykiv zakladiv okhorony zdorovia v sistemii Ministerstva oborony Ukrainy. Kyiv: Ministerstvo Oborony Ukrainy; Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1031-21#Text>. [in Ukrainian].
14. Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy. Nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy №379 Shchodo nadannia medychnoi dopomohy v umovakh voiennoho stanu viiskovosluzhbovtstv, yaki berut uchast v operatsii obiednanykh syl. Kyiv: Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy; 2022. Dostupno: <https://moz.gov.ua/uk/decrees/nakaz-moz-ukraini-vid-25022022--379-schodo-nadannja-medichnoi-dopomogi-v-umovah-voennogo-stanu-viiskovosluzhbovtstv-yaki-berut-uchast-v-operacii-ob%E2%80%99ednanih-sil>. [in Ukrainian].
15. Ministerstvo Oborony Ukrainy. Nakaz Ministerstva Oborony Ukrainy № 383 Pro zaluchennia medychnykh pratsivnykiv-inozemtsiv do nadannia dopomohy postrazhdalym v umovakh voiennoho stanu. Kyiv: Ministerstvo Oborony Ukrainy; 2022. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0383282-22#Text>. [in Ukrainian].
16. Zhdan VM, Holovanova IA, Khorosh MV, Bielikova IV, Lyakhova NA. Analysis of the legislative activity of the Ministry of health of Ukraine in the conditions of the Russian-Ukrainian war in 2022. Wiad Lek. 2022;75(6):1425-1433. DOI: [10.36740/WLek202206101](https://doi.org/10.36740/WLek202206101).
17. Kabinet Ministriv Ukrainy. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 174 Deiaki pytannia orhanizatsii spromozhnoi merezhi zakladiv okhorony zdorovia. Kyiv: Kabinet Ministriv Ukrainy; 2023. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2023-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian].
18. Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy. Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy № 142 Pro vnesennia zmin do Pereliku zakladiv okhorony zdorovia Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy. Kyiv: Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy; 2024. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0390-24#Text>. [in Ukrainian].
19. Ministerstvo Oborony Ukrainy. Nakaz Ministerstva Oborony Ukrainy № 402 Pro zatverdzhennia Polozhennia pro viiskovo-likarsku ekspertyzu v Zbroinykh Sylakh Ukrainy. Kyiv: Ministerstvo Oborony Ukrainy; 2008. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1109-08#Text>. [in Ukrainian].
20. Ministerstvo Oborony Ukrainy. Nakaz Ministerstva Oborony Ukrainy № 262 Pro zatverdzhennia Zmin do Polozhennia pro viiskovo-likarsku ekspertyzu v Zbroinykh Sylakh Ukrainy. Kyiv: Ministerstvo Oborony Ukrainy; 2024. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0616-24#Text>. [in Ukrainian].
21. Ministerstvo Oborony Ukrainy. Nakaz Ministerstva Oborony Ukrainy № 686 Pro zatverdzhennia zmin do Polozhennia pro viiskovo-likarsku ekspertyzu v Zbroinykh Sylakh Ukrainy. Kyiv: Ministerstvo Oborony Ukrainy; 2024. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1674-24#Text>. [in Ukrainian].
22. Ministerstvo Oborony Ukrainy. Nakaz Ministerstva oborony № 389 Ukrainy Pro vnesennia zmin do nakazu Ministerstva oborony Ukrainy № 608. Kyiv: Ministerstvo Oborony Ukrainy; 2019. Dostupno: <https://mod.gov.ua/diyalnist/normativno-pravova-baza/nakaz-ministerstva-oboroni-ukraini-n-389-vid-18-07-2019-pro-vnesennia-zmin-do-nakazu-ministerstva-oboroni-ukraini-vid-16-11-2016-n-608>. [in Ukrainian].
23. Verkhovna Rada Ukrainy. Ukaz Prezydenta Ukrainy №39/2016 Pro zatverdzhennia viiskovo-administratyvnoho podilu terytorii Ukrainy. Kyiv: Verkhovna Rada Ukrainy; 2016. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39/2016#Text>. [in Ukrainian].
24. Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy. Nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy № 368 Pro zatverdzhennia Standartu ekstrenoi medychnoi dopomohy Medychno sortuvannia pry masovomu nadkhodzhenni postrazhdalikh na rannomu hospitalnomu etapi. Kyiv: Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy; 2022. Dostupno: <https://moz.gov.ua/uk/decrees/nakaz-moz-ukraini-vid-24022022--368-pro-zatverdzhennja-standartu-ekstrenoi-medichnoi-dopomogi-medichne-sortuvannja-pri-masovomu-nadkhodzhenni-postrazhdalih-na-rannomu-gospitalnomu-etapi>. [in Ukrainian].
25. Heneralnyi shtab Zbroinykh Syl Ukrainy. Nakaz Heneralnoho shtabu Zbroinykh Syl Ukrainy № 60 Pro zatverdzhennia Nastanovy z medychnoho zabezpechennia Zbroinykh Syl Ukrainy na osoblyvyi period. Kyiv: Heneralnyi shtab Zbroinykh Syl Ukrainy; 2019. [in Ukrainian].
26. Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy. Nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy № 69 Pro utvorennia ta zatverdzhennia skladu robochoi hrupy z pytan diialnosti mobilnykh medychnykh bryhad humanitarnykh orhanizatsii. Kyiv: Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy; 2025. Dostupno: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42414>. [in Ukrainian].

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ ТА ЦИВІЛЬНОМУ НАСЕЛЕННЮ ПІДЧАС ВІЙНИ

Корнета О. М.

Резюме. Озброєна агресія Росії проти України із застосуванням регулярних військ та незаконних збройних формувань розпочалась у лютому 2014 року, повномасштабне вторгнення 2022 року вже супроводжувалось інтенсивними артобстрілами, прямими боями й використанням високоточної зброї, що вплинуло на структуру санітарних втрат. Водночас багато медичних закладів були змушені припинити роботу або скоротити потужності через бойові дії. Міністерство охорони здоров'я швидко відреагувало, оперативно видавши накази щодо надання допомоги, обігу медичних виробів та ведення документації. Війна триває, а нормативно-правова база продовжує адаптуватися до нових умов, що потребує подальшого аналізу урядових рішень у сфері охорони здоров'я.

Таким чином, метою дослідження було оцінити повноту нормативно-правової бази основних процесів надання медичної допомоги в Україні в умовах воєнного часу.

Для реалізації дослідження використовувався метод контент-аналізу Законів України, Постанов кабінету міністрів, наказів Міністерства охорони здоров'я, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства оборони України до початку російського військового вторгнення в Україну і по сьогоднішній день, і до уваги приймалися ті, що стосувалися організації охорони здоров'я у воєнний час. За допомогою методу дедукції конгломерат відповідних наказів було розділено на сфери їх впливу: організація стаціонарної, екстреної медичної допомоги; військово-лікарської експертизи, розподілення ролей виконання обов'язків.

Надання медичної допомоги військовослужбовцям регламентується законами України, зокрема «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо вдосконалення порядку надання медичної допомоги військовослужбовцям в умовах воєнного стану» від 20.12.1991 №2011-XII та «Про внесення зміни до статті 11 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо вдосконалення порядку надання медичної допомоги військовослужбовцям в умовах воєнного стану» від 01.04.2022 №2171-IX. Інші нормативно-правові документи, що регламентують надання медичної допомоги військовим було проаналізовано в залежності від сфер впливу: надання стаціонарної допомоги військовослужбовцям, організація і проведення військово-лікарської комісії, розподілення ролей виконання обов'язків щодо регіонів надання медичної допомоги військовослужбовцям та надання екстреної допомоги.

Було встановлено, що надання медичної допомоги військовослужбовцям законодавчо регламентоване і включає різні аспекти її надання: стаціонарну, екстрену допомогу, діяльність військово-лікарської комісії, розподілення ролей виконання обов'язків.

Ключові слова: законодавство, війна, організація надання медичної допомоги.

ANALYSIS OF THE REGULATORY FRAMEWORK FOR PROVIDING MEDICAL CARE TO MILITARY PERSONNEL AND CIVILIANS DURING WARTIME

Korneta O. M.

Abstract. Russia's armed aggression against Ukraine with the use of regular troops and illegal armed formations began in February 2014, the full-scale invasion of 2022 was already accompanied by intensive shelling, direct battles and the use of high-precision weapons, which affected the structure of sanitary losses. At the same time, many medical institutions were forced to stop work or reduce capacity due to hostilities. The Ministry of Health responded quickly, promptly issuing orders on the provision of assistance, circulation of medical products and maintenance of documentation. The war continues, and the regulatory framework continues to adapt to new conditions, which requires further analysis of government decisions in the field of healthcare.

Thus, the purpose of the study was to examine the completeness of the regulatory framework of the main processes of providing medical care in Ukraine in wartime conditions.

To implement the study, the method of content analysis of the Laws of Ukraine, Resolutions of the Cabinet of Ministers, orders of the Ministry of Health, the Ministry of Internal Affairs, the Ministry of Defense of Ukraine before the beginning of the Russian military invasion of Ukraine and to the present day was used, and those related to the organization of healthcare in wartime were taken into account. Using the deduction method, the conglomerate of relevant orders was divided into spheres of their influence: the organization of inpatient, emergency medical care; military medical examination, the distribution of roles in the performance of duties.

The provision of medical care to military personnel is regulated by the laws of Ukraine, in particular "On Social and Legal Protection of Military Personnel and Their Family Members" on Improving the Procedure for Providing Medical Care to Military Personnel under Martial Law" dated 20.12.1991 No. 2011-XII and "On Amendments to Article 11 of the Law of Ukraine "On Social and Legal Protection of Military Personnel and Their Family Members" on Improving the Procedure for Providing Medical Care to Military Personnel under Martial Law" dated 01.04.2022 No. 2171-IX. Other regulatory documents regulating the provision of medical care to military personnel were analyzed depending on the spheres of influence: the provision of inpatient care to military personnel, the organization and conduct of a military medical commission, the distribution of roles in the performance of duties in relation to the regions of providing medical care to military personnel and the provision of emergency care.

It was established that the provision of medical care to military personnel is legally regulated and includes various aspects of its provision: inpatient, emergency care, the activities of the military medical commission, the distribution of roles in the performance of duties.

Key words: legislation, war, organization of medical care.

ORCID and contribution / ORCID автора та його внесок до статті:

Korneta O. M.: <https://orcid.org/0000-0001-7924-1947>^{ABCDEF}

Corresponding author / Адреса для кореспонденції

Korneta Oleksandr Mykolaiovych / Корнета Олександр Миколайович
Poltava State Medical University / Полтавський державний медичний університет
Ukraine, 36011, Poltava, 23 Shevchenko str. / Адреса: Україна, 36011, м. Полтава, вул. Шевченка 23
Tel.: 0504041164 / Тел.: 0504041164
E-mail: yaryna.ua@gmail.com

A – Work concept and design, **B** – Data collection and analysis, **C** – Responsibility for statistical analysis, **D** – Writing the article, **E** – Critical review, **F** – Final approval of the article / **A** – концепція роботи та дизайн, **B** – збір та аналіз даних, **C** – відповідальність за статистичний аналіз, **D** – написання статті, **E** – критичний огляд, **F** – остаточне затвердження статті.

Received 08.02.2025 / Стаття надійшла 08.02.2025 року
Accepted 02.05.2025 / Стаття прийнята до друку 02.05.2025 року